

KS. ALBERT WARSO

DOI: <http://dx.doi.org/10.18290/rt.2018.65.8-13>

WATYKAŃSKIMI ŚLADAMI JANA PAWŁA II

Arkadiusz NOCOŃ, *Śladami Jana Pawła II po Watykanie. Przewodnik*, Częstochowa: Edycja Świętego Pawła 2015, ss. 192. ISBN: 978-83-7797-503-9.

Wśród papieskich pontyfikatów w historii Kościoła wyróżnia się bez wątpienia przeszło 26-letni czas kierowania Kościołem przez Jana Pawła II. Dla pokolenia pamiętającego ten pontyfikat wydarzenia tworzące go są wciąż żywe. Trzeba jednak pamiętać, że już na przykład obecni maturzyści, jak się zdaje, już nie pamiętają (albo pamiętają w niewielkim stopniu) Jana Pawła II. Stąd potrzeba przypominania samej postaci Papieża-Polaka, jego nauczania, wydarzeń z nim związanych, ale też miejsc utrwalających konkretne wydarzenia.

Taki trud utrwalenia i opisanie „śladów” św. Jana Pawła II w Watykanie podjął ks. prałat dr Arkadiusz Nocoń, pracownik watykańskiej Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów oraz wykładowca na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim. Autor jest księdzem archidiecezji katowickiej. Ukończył studia z zakresu literatury chrześcijańskiej i klasycznej, a specjalizuje się również w patrologii, hagiografii i literaturze pięknej. Jest autorem kilkunastu publikacji książkowych.

Omawianą tu publikację zatytułował *Śladami Jana Pawła II po Watykanie. Przewodnik*. Stanowi ona rozszerzoną wersję cyklu audycji, które Autor miał na antenie Radia Watykańskiego w latach 2012-2014. Książkę wydała Edycja Świętego Pawła. Redakcją publikacji zajęła się Ilona Kisiel, korektę wykonała Ewa Stuła, a okładkę zaprojektował Amadeusz Targoński. Przednia wyklejka ukazuje plan Watykanu. Książka jest podzielona na osiem części, które w jasny i logiczny sposób opisują kolejne miejsca związane z Papieżem-Polakiem. Na samym początku książki Autor dziękuje osobom, które udzieliły mu pomocy w czasie powstawania tej publikacji. Przedmowę napisał abp Mieczysław Mokrzycki, metropolita lwowski, który przed dziewięć ostatnich lat życia Jana Pawła II

Ks. prałat dr ALBERT WARSO – pracownik Kongregacji Nauki Wiary; adres do korespondencji – e-mail: postulator.radom@wp.pl

był jego drugim sekretarzem. Autor książki – jak pisze we Wstępie – stawia sobie za cel „przypomnieć związane z nim [Janem Pawłem II – przyp. A.W.] pamiątki, zarówno te materialne (napisy, mozaiki, budynki), jak i te niematerialne (wydarzenia, gesty, słowa). Wszystko z nadzieją, że podążanie watykańskimi śladami Jana Pawła II jeszcze bardziej przybliży nam jego postać i pozwoli pełniej odkryć bogactwo jego duchowej spuścizny: nieprzemijającą moc świadectwa i głębię nauczania” (s. 13).

Pierwsza część dotyczy Kaplicy Sykstyńskiej i ukazuje jej makietę – graficzny przekrój. Autor przypomina, że za pontyfikatu Jana Pawła II odrestaurowano kaplicę i ukazano w nowym blasku jej renesansowe malowidła. Miejsce to wiąże się jednak nade wszystko z innym momentem z życia Karola Wojtyły – jego wyborem na Następcę św. Piotra. Autor przywołuje tu również fragment *Tryptyku rzymskiego* autorstwa Papieża.

Kolejna część nosi tytuł „Loża Błogosławieństw”. Ks. Nocoń opisuje przebieg wydarzeń po wyborze nowego papieża. Bardzo dokładnie i w malowniczy sposób omawia wydarzenia z 16 października 1978 r., gdy kard. Pericle Felici ogłaszał „Urbi et orbi” papieża „z dalekiego kraju”. Autor cytuje następnie pierwsze publiczne papieskie wystąpienie Jana Pawła II, jak też dołącza do niego komentarz przywołujący odczucia ludzi obecnych wówczas na Placu św. Piotra.

Trzecia część przedstawianej publikacji traktuje o Placu św. Piotra, na którym odbywały się najważniejsze wydarzenia pontyfikatu Jana Pawła II. Ta część książki podzielona jest na kilka rozdziałów. Najpierw Autor przywołuje Mszę św. inauguracyjną pontyfikat Papieża-Polaka 22 października 1978 r. i przywołuje fragment papieskiej homilii. Tłumaczy jednocześnie, że dzisiejszy liturgiczny obchód św. Jana Pawła II związany jest właśnie z tym dniem. Następnym wydarzeniem związanym z Placem św. Piotra, któremu Autor poświęca uwagę, był zamach na Jana Pawła II 13 maja 1981 r. Opis prowadzi Czytelnika do prawdy, że nie „przypadki” decydowały o uratowaniu życia papieża, ale opieka Matki Bożej. Między tymi informacjami umieszczony został wiersz s. Noeli Wojtakowicz *Majowa Pieta*. Autor publikacji zwraca jednocześnie uwagę na niewielką marmurową tablicę, z herbem Jana Pawła II i z datą zamachu, która została umieszczona pomiędzy kostką brukową w miejscu zamachu. Następnie wspomina o beatyfikacjach i kanonizacjach celebrowanych przez Jana Pawła II. Papież ten wyniósł na ołtarze największą liczbę osób w historii Kościoła. Niejako naturalnym przedłużeniem tego opisu jest przywołanie innych Mszy św. i audiencji na Placu św. Piotra. Następny opis odwołuje się do pogrzebu Jana Pawła II. Przedstawia wydarzenia związane ze śmiercią papieża 2 kwietnia 2005 r., a następnie z pogrzebem. Przywołuje też wiersz, napisany wówczas przez Szymona Babuchowskiego. W tej części Autor publikacji dokonuje też krótkiego podsumowania pontyfikatu Papieża-Polaka. Transparent z napisem „Santo subito” („Święty natychmiast”) stanowi motyw wprowadzający do kolejnych dwóch opisów przedstawionych przez Autora. Są to: beatyfikacja i kanonizacja. Pierwsza uroczystość odbyła się 1 maja 2011 r., a przewodniczył jej papież Benedykt XVI, druga zaś 27 kwietnia 2014 r. pod przewodnictwem papieża Franciszka. Ks. Nocoń przytacza też fragment homilii papieża Franciszka z uroczystości ogłoszenia świętymi papieży

Jana XXIII i Jana Pawła II. Następne opisy odwołują się do innych papieskich śladów na Placu św. Piotra. Pierwszym z nich jest szopka bożonarodzeniowa, ustawiana tam, z woli Jana Pawła II, od 1982 r. W 1983 r. obok szopki stanęła choinka. Następnym „śladem” papieskim jest figura św. Jacka Odrowąża, ustawiona obok innych 138 posągów świętych na szczycie kolumnady Berniniego. Kolejny opis przenosi Czytelnika do Galerii Karola Wielkiego, w której przed beatyfikacją papieża otwarto wystawę zatytułowaną „Jan Paweł II. Hołd Benedykta XVI z okazji beatyfikacji”. Ostatni rozdział tej części książki przedstawia, choć w zaledwie kilku zdaniach, Gwardię Szwajcarską, która w latach pontyfikatu Jana Pawła II została powiększona do liczby 100 żołnierzy.

Papieskiej rezydencji, czyli Pałacowi Apostolskiemu, poświęcona jest kolejna część omawianej pracy. W pierwszym jej rozdziale została przedstawiona działalność papieża Jana Pawła II związana z „Papieskim oknem”. Pierwszy raz pojawił się on w nim 23 października 1978 r., a po raz ostatni 30 marca 2005 r. Następny rozdział Autor poświęca papieskiej kaplicy prywatnej. Stanowiła ona uprzywilejowane miejsce w codziennym życiu Jana Pawła II, a wkrótce po jego śmierci tam wystawiono jego ciało. Ks. Nocoń opisuje następnie apartamenty papieskie na czwartym piętrze Pałacu Apostolskiego. Należy do nich wspomniana już kaplica, prywatny gabinet, ale też biblioteka, w której papież przyjmował swych gości. Jest tam również jadalnia, w której jadał zawsze w towarzystwie gości, i sypialnia, w której zmarł. Korzystając z okazji, Autor przedstawia zarys papieskiego planu dnia. Kolejne dwa rozdziały odnoszą się do wizerunków umieszczonych w Pałacu Apostolskim na polecenie Jana Pawła II. Pierwszym z nich jest grupa stacji drogi krzyżowej na tarasie budynku, drugim – mozaika Matki Kościoła w jednym z okien Pałacu Apostolskiego, która stanowi wotum wdzięczności za ocalenie życia papieża w dniu zamachu.

Piąta część omawianej publikacji traktuje o Bazylice św. Piotra. Autor przedstawia krótko jej dzieje i przekrój graficzny. Pierwszy rozdział wspomina o bramach tej świątyni, przez które wielokrotnie przechodził Jan Paweł II i w których pracownicy niosący trumnę z jego ciałem w dniu pogrzebu zatrzymali się na chwilę. Następny rozdział omawia atrium bazyliki i opisuje dwie kamienne tablice, utrwalające imię Papieża-Polaka. Pierwsza z nich odnosi się do 1999 r., kiedy to z woli papieża atrium zostało odnowione. Druga przywołuje ekumeniczne spotkania: Pawła VI z Atenagorasem I w 1967 r. i Jana Pawła II z Dymitriossem I w 1987 r. Drzwi Święte stanowią temat kolejnego rozdziału omawianej publikacji. Jan Paweł II otwierał je dwukrotnie: z okazji Jubileuszowego Roku Odkupienia 1983 i Wielkiego Jubileuszu Roku 2000. Nad tą Świętą Bramą umieszczone są dwie tablice upamiętniające ostatnie jej zamknięcia. W publikacji ks. Noconia znajduje się jeszcze fotografia i opis obydwu tablic z imionami Jana Pawła II. Ciekawostką mogą być przywołane przez Autora opisy cegieł, którymi zamuroywano Drzwi Święte, jak też innych przedmiotów zamurowanych w tych drzwiach. Rozdział ten kończy się uwagą, że w 2012 r. Benedykt XVI pobłogosławił kopię Drzwi Świętych, które – jako jedyne wykonane za pozwoleniem Stolicy Apostolskiej – przewieziono do Muzeum Domu Rodzinnego Jana Pawła II w Wadowicach. Kolejny rozdział traktuje o posadzce Bazyliki

św. Piotra, w której umieszczono dwa herby Jana Pawła II. Pierwszy znajduje się na wprost kaplicy chrzcielnej i pochodzi z 1994 r., drugi – naprzeciw kaplicy Ofiarowania Najświętszej Maryi Panny, a wykonano go w 1998 r. Wybór Karola Wojtyły na papieża spowodował umieszczenie w 1979 r. w posadzce Bazyliki informacji o największym wówczas polskim kościele, jakim była bazylika Najświętszej Maryi Panny w Gdańsku. Autor wspomina również o udziale Karola Wojtyły w obradach Soboru Watykańskiego II. Omawia też tablicę z imionami 148 papieży pochowanych w Bazylice św. Piotra. Znajduje się ona w korytarzu wiodącym do zakrystii. Ostatnim z wypisanych na niej papieży jest Jan Paweł II. Kolejny rozdział tej części książki poświęcony jest papieskiemu ołtarzowi nad grobem św. Piotra. Po śmierci Jana Pawła II przed tym ołtarzem złożono trumnę z jego ciałem, a Autor przy okazji przypomina niektóre z obrzędów związanych z pogrzebem papieża.

Kolejna część publikacji przedstawia kaplicę św. Sebastiana w Bazylice Watykańskiej, gdzie dziś znajduje się grób św. Jana Pawła II. Autor wspomina o pierwszym miejscu pochówku tego papieża, a następnie o przeniesieniu jego relikwii do kaplicy św. Sebastiana po beatyfikacji w 2011 r. Opisuje też umieszczoną w tej kaplicy mozaikę św. Sebastiana. Kolejny rozdział poświęcony jest grobowi św. Jana Pawła II, pod mensą ołtarza. Do jego beatyfikacji spoczywały tam relikwie bł. Innocentego XI – papieża czasu Odsieczy Wiedeńskiej. W każdy czwartek przy grobie św. Jana Pawła II celebrowana jest Msza św. w języku polskim transmitowana przez Radio Watykańskie. Kolejne dwa rozdziały omawianej publikacji poświęcone są pomnikom papieży, które znajdują się w kaplicy św. Sebastiana: Piusa XI i Piusa XII. Pierwszy z nich był wizytatorem apostolskim, a następnie nuncjuszem apostolskim w Polsce. Sam zresztą określał siebie mianem „polskiego biskupa”, gdyż sakrę biskupią przyjął w Warszawie z rąk ówczesnego metropolity warszawskiego. Polacy nazywali go później „polskim papieżem”. Z kolei Pius XII w ostatnim roku swego pontyfikatu mianował ks. Karola Wojtyłę biskupem pomocniczym archidiecezji krakowskiej.

Znajdujące się pod Bazyliką św. Piotra Groty Watykańskie są tematem kolejnej części przedstawianej tu pracy. Najpierw Autor opisuje pierwszy grób Jana Pawła II, do którego została złożona trumna z jego ciałem po pogrzebie. Autor przywołuje liturgiczny obrzęd pogrzebu papieża, jak też wygląd płyty złożonej na grobie Jana Pawła II. Przypomina jednocześnie, że obecnie znajduje się ona w Centrum „Nie lękajcie się!” w Krakowie. Następny rozdział traktuje o krypcie konfesji św. Piotra i przypomina, że to właśnie Jan Paweł II, już w 1979 r., chcąc ułatwić wiernym dostęp do grobu Księcia Apostołów, nakazał przebić mur przed konfesją i wstawić tam szybę. Dzisiaj w ścianie, za szybą, umieszczona jest tablica informująca o pracach wykonanych na polecenie Papieża-Polaka. Autor przedstawia w kolejnym rozdziale ołtarz grobu św. Piotra – główny ołtarz w Grotach Watykańskich. Po jego ustawieniu w 1979 r. pierwszą Mszę św. celebrował przy nim Jan Paweł II. Na ścianie obecnego ołtarza, pochodzącego z 1999 r., twórca umieścił herb tego papieża. Kolejne siedem rozdziałów omawia kaplice otaczające grób św. Piotra. Pierwszą z nich jest kaplica Patronów Europy – św. Benedykta z Nursji oraz św. Cyryla

i św. Metodego. To Jan Paweł II ogłosił dwóch ostatnich świętych patronami Europy, polecił przygotować kaplicę na ich cześć, jak też poświęcił ją w 1981 r. Więcej miejsca, co zrozumiałe, poświęcono w publikacji kaplicy polskiej, powstałej w 1958 r. Została ona przebudowana i powiększona w 1982 r., zgodnie z wolą Jana Pawła II. Papież przekazał i poświęcił również nowy obraz umieszczony wówczas w jej ołtarzu. Obraz ten w 1992 r. został zastąpiony przez obecną mozaikę. Umieszczona w kaplicy tablica informuje o pracach wykonanych na polecenie papieża w 1982 r. W posadzce kaplicy znajduje się herb Jana Pawła II, wykonany w 1982 r. Wreszcie Autor przywołuje „najważniejszą pamiątkę po Janie Pawle II w kaplicy polskiej”. Są nią korony na mozaice, wykonane z wotów składanych na Jasnej Górze. Zostały one nałożone na obraz rano pamiętnego 2 kwietnia 2005 r. Wypisano na nich zawołanie Papieża-Polaka: „Totus Tuus”. Autor omawia następnie kaplicę irlandzką, która za pontyfikatu Jana Pawła II została odrestaurowana, o czym informuje umieszczona tam tablica. Z kolei na oparciu krzesła celebransa umieszczono jego papieski herb. Przedstawiając Kaplicę Klementyńską, która znajduje się najbliżej grobu św. Piotra, Autor przypomina, że została ona odrestaurowana w 1992 r., czyli za pontyfikatu Jana Pawła II. Kolejny rozdział poświęcony jest kaplicy litewskiej. Znajduje się tam metalowa tabliczka umieszczona w 400-lecie założenia Uniwersytetu Wileńskiego. Następny rozdział opowiada o kaplicy meksykańskiej i przypomina, że na jej powstanie w 1983 r. zgodził się Jan Paweł II, a w 1992 r. ją poświęcił. Jedną z płaskorzeźb w kaplicy meksykańskiej przedstawia tego papieża podczas błogosławieństwa udzielanego wiernym z balkonu bazyliki w Gwadelupie, a napis po hiszpańsku informuje o papieskich wizytach w tym sanktuarium. Następnie Autor przedstawia kaplicę węgierską, którą Jan Paweł II poświęcił w 1980 r. Znajduje się tam jego herb, a na dużym medalionie z brązu jest ukazana scena przyjęcia przez tego papieża daru od prymasa Węgier. Dodatkowo pod medalionem umieszczono łaciński i węgierski napis, informujący o pobłogosławieniu kaplicy przez Jana Pawła II.

Ostatnia część omawianej publikacji zatytułowana jest „Inne ślady Jana Pawła II na Watykanie”. Pierwszym opisywanym tu miejscem jest kaplica „Redemptoris Mater” w Pałacu Apostolskim. Nazwę nadał jej Jan Paweł II w 1988 r., a obecny wygląd zyskała w latach 1997-1999 za pieniądze, które papież otrzymał od kardynałów na swój złoty jubileusz kapłaństwa. W kaplicy tej papież i Kuria Rzymska przeżywali swe doroczne rekolekcje. Kolejny rozdział opowiada o Ogrodach Watykańskich. W nich, obok ławki, umieszczona jest rzeźba Matki Bożej Częstochowskiej, którą papież otrzymał w 1994 r. od jasnogórskich paulinów. Zamach na życie Jana Pawła II przypomina rzeźba przedstawiająca dzieci fatimskie. Inną pamiątką jego pontyfikatu jest granitowy kamień przypominający szczyt Giewontu. Stanowi on dar Zakopanego dla Papieża-Polaka. Ostatni rozdział książki nosi tytuł „Budynek”. Ks. Nocoń wspomina najpierw o powstałym w 1987 r. przytułku „Dar Maryi”, w którym posługują siostry Misjonarki Miłości (św. Matki Teresy z Kalkuty). Innym znakiem pontyfikatu Jana Pawła II jest zmodernizowana w 1991 r. drukarnia watykańska, przebudowany parking i biura na Piazzale della Stazione w 1999 r. i na Piazzale Santa Rosa w 2004 r. Poza tym Autor wspomina

o nowym wejściu do Muzeów Watykańskich, wykonanym w 2000 r. O zamachu na życie Jana Pawła II informuje tablica z papieskim herbem i datą umieszczona w przedsionku watykańskiej przychodni, w miejscu, gdzie położono rannego papieża przed przewiezieniem go do polikliniki. Jeszcze innymi znakami jego pontyfikatu są powstały w 1996 r. „Dom św. Marty” i klasztor „Matka Kościoła”. W pierwszym mieszkała kardynałowie w czasie konklawe, a na co dzień pełni funkcję mieszkania dla pracowników Stolicy Apostolskiej i gości. Stanowi on dzisiaj również mieszkanie papieża Franciszka. W drugim z tych budynków mieszkały siostry klauzurowe, które modliły się w intencjach papieża. Od 2013 r. mieszka w nim papież senior Benedykt XVI.

Książka kończy się bibliografią, która zawiera 19 pozycji. Na tylnej wyklejce przedstawiono rycinę ukazującą panoramę Bazyliki św. Piotra, okolicznych zabudowań i most na Tybrze. Książka jest bogato ilustrowana barwnymi fotografiami. Podkreślić należy trud, jaki zadał sobie Autor, by odnaleźć, zebrać i opisać „ślady Jana Pawła II” w Watykanie. Długi i bogaty pontyfikat tego papieża zapisał się licznymi znakami. Książka jest więc z jednej strony wspaniałym przewodnikiem do wędrówek po śladach św. Jana Pawła II w Watykanie, z drugiej zaś jest pasjonującą, pełną ciekawostek lekturą. Autor w barwny sposób opowiada o wielu wydarzeniach z historii Kościoła i Polski, wplatając je umiejętnie w tok swojej narracji o Janie Pawle II. Na podkreślenie zasługuje również umieszczenie w przypisach łacińskich tekstów tablic upamiętniających tego papieża. Autor, doskonały znawca języka łacińskiego, w tekście książki podaje oczywiście ich polskie tłumaczenia.

Na kartach liczącej zaledwie 192 strony książki formatu A5, z wieloma zdjęciami, Autor zawarł wiele ciekawych informacji. Jednocześnie żywy styl publikacji nie nuży i nie przytłacza liczbą danych. Należy wyrazić radość i wdzięczność za to, że ks. prał. Arkadiusz Nocoń podjął się dzieła opracowania tej książki, a przez to dał Czytelnikom do rąk przewodnik i jednocześnie niejako podręcznik, pozwalający na nowo odkrywać bogactwo pontyfikatu św. Jana Pawła II.